

BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM HÀ NỘI

NGUYỄN THỊ BÍCH LIÊN

**Tổ chức xêmina trong dạy học môn
Giáo dục học ở đại học theo tiếp cận
năng lực**

Chuyên ngành: Lí luận và lịch sử Giáo dục học

Mã số: 62.14.01.02

LUẬN ÁN TIẾN SĨ GIÁO DỤC HỌC

Người hướng dẫn khoa học: 1. PGS. TS. Trần Thị Tuyết Oanh
2. PGS. TS. Võ Nguyên Du

HÀ NỘI - 2014

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi. Các số liệu, kết quả nêu trong luận án là trung thực và chưa từng được ai công bố trong bất kỳ công trình nào khác.

Tác giả luận án

Nguyễn Thị Bích Liên

MỤC LỤC

Trang phụ bìa	
Lời cam đoan.....	i
Mục lục.....	ii
Danh mục viết tắt	v
Danh mục bảng	vi
Danh mục biểu đồ	vii
MỞ ĐẦU	1
1. LÍ DO CHỌN ĐỀ TÀI.....	1
2. MỤC ĐÍCH NGHIÊN CỨU.....	2
3. KHÁCH THỂ VÀ ĐỐI TƯỢNG NGHIÊN CỨU.....	2
4. GIẢ THUYẾT KHOA HỌC.....	3
5. NHIỆM VỤ NGHIÊN CỨU.....	3
6. PHẠM VI NGHIÊN CỨU	3
7. PHƯƠNG PHÁP LUẬN VÀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU	3
8. NHỮNG LUẬN ĐIỂM BẢO VỆ.....	5
9. ĐÓNG GÓP MỚI CỦA ĐỀ TÀI.....	5
10. CẤU TRÚC CỦA ĐỀ TÀI.....	6
Chương 1: CƠ SỞ LÝ LUẬN VỀ TỔ CHỨC XÊMINA TRONG DẠY HỌC	
MÔN GIÁO DỤC HỌC Ở ĐẠI HỌC THEO TIẾP CẬN NĂNG LỰC	7
1.1. LỊCH SỬ NGHIÊN CỨU VẤN ĐỀ	7
1.1.1. Những nghiên cứu ở nước ngoài	7
1.1.2. Những nghiên cứu ở Việt Nam.....	13
1.2. NHỮNG KHÁI NIỆM CƠ BẢN CỦA ĐỀ TÀI	20
1.2.1. Hình thức tổ chức dạy học ở đại học	20
1.2.2. Xêmina trong dạy học ở đại học.....	22
1.2.3. Năng lực.....	24
1.2.4. Tiếp cận năng lực.....	27

1.2.5. Tổ chức xêmina trong dạy học môn GDH theo tiếp cận năng lực	27
1.3. LÍ LUẬN CƠ BẢN VỀ TỔ CHỨC XÊMINA TRONG DẠY HỌC MÔN GIÁO DỤC HỌC Ở ĐẠI HỌC THEO TIẾP CẬN NĂNG LỰC	28
1.3.1. Dạy học ở đại học theo tiếp cận năng lực	28
1.3.2. Hình thức xêmina trong dạy học ở đại học theo tiếp cận năng lực	31
1.3.3. Tổ chức xêmina trong dạy học môn Giáo dục học ở đại học theo tiếp cận năng lực	35
KẾT LUẬN CHƯƠNG 1.....	52
Chương 2: CƠ SỞ THỰC TIỄN VỀ TỔ CHỨC XÊMINA TRONG DẠY HỌC MÔN GIÁO DỤC HỌC Ở ĐẠI HỌC THEO TIẾP CẬN NĂNG LỰC.....	53
2.1. KHÁI QUÁT VỀ QUÁ TRÌNH KHẢO SÁT	53
2.1.1. Mục đích khảo sát	53
2.1.2. Đối tượng khảo sát.....	53
2.1.3. Nội dung khảo sát	53
2.1.4. Phương pháp khảo sát.....	53
2.2. KẾT QUẢ KHẢO SÁT	53
2.2.1. Thực trạng học tập môn GDH của SV.....	53
2.2.2. Thực trạng nhận thức về xêmina và xêmina trong dạy học môn Giáo dục học theo TCNL.....	58
2.2.3. Thực trạng tổ chức xêmina trong DH môn GDH ở đại học theo tiếp cận năng lực	70
2.2.4. Đánh giá thực trạng.....	78
KẾT LUẬN CHƯƠNG 2.....	85
Chương 3: BIỆN PHÁP TỔ CHỨC XÊMINA TRONG DẠY HỌC MÔN GIÁO DỤC HỌC Ở ĐẠI HỌC THEO TIẾP CẬN NĂNG LỰC	86
3.1. NGUYÊN TẮC XÂY DỰNG BIỆN PHÁP	86
3.1.1. Đảm bảo mục tiêu đào tạo	86
3.1.2. Đảm bảo phù hợp với nhu cầu, hứng thú của SV	86

3.1.3. Đảm bảo khả năng ứng dụng	87
3.1.4. Đảm bảo đáp ứng yêu cầu chuẩn đầu ra	87
3.2. BIỆN PHÁP TỔ CHỨC XÊMINA TRONG DẠY HỌC MÔN GIÁO	
DỤC HỌC Ở ĐẠI HỌC THEO TIẾP CẬN NĂNG LỰC	87
3.2.1. Xây dựng chủ đề xêmina trong dạy học môn GDH theo tiếp cận năng lực ...	87
3.2.2. Xác lập quy trình tổ chức xêmina trong dạy học môn GDH theo TCNL.....	96
3.2.3. Hướng dẫn sinh viên một số kỹ thuật tham gia xêmina	104
3.2.4. Thiết lập điều kiện hỗ trợ để tổ chức xêmina	120
KẾT LUẬN CHƯƠNG 3.....	125
Chương 4: THỰC NGHIỆM SƯ PHẠM	126
4.1. QUÁ TRÌNH TRIỂN KHAI THỰC NGHIỆM.....	126
4.1.1. Khái quát về quá trình thực nghiệm	126
4.1.2. Tiêu chí và thang đánh giá kết quả thực nghiệm	128
4.2. KẾT QUẢ THỰC NGHIỆM	132
4.2.1. Phân tích kết quả thực nghiệm lần 1	132
4.2.2. Phân tích kết quả thực nghiệm lần 2.....	138
4.2.3. Đánh giá về hiệu quả của các biện pháp tổ chức thực nghiệm.....	143
KẾT LUẬN CHƯƠNG 4.....	146
KẾT LUẬN VÀ KIẾN NGHỊ	147
CÁC CÔNG TRÌNH KHOA HỌC ĐÃ CÔNG BỐ	151
TÀI LIỆU THAM KHẢO	152
PHỤ LỤC	1PL

DANH MỤC VIẾT TẮT

Viết tắt

Bộ GD & ĐT

ĐH, ĐHCT

ĐHSP, KSP

GV, SV, SVSP, HS

DH, GD, GDH

HT, HTTCDH

QTDH, PPDH

KN, NL, TCNL

PTNL, NLSP

KH, KHGD

KTSP, TTSP

HĐ, CLB

TLHT, KQHT

PTKTDH

TN, ĐC

ĐTB, ĐLC, ThB

THPT

Viết đầy đủ

Bộ Giáo dục và đào tạo

Đại học, Đại học Cần Thơ

Đại học sư phạm, Khoa sư phạm

Giảng viên, sinh viên, sinh viên sư phạm, học sinh

Dạy học, giáo dục, Giáo dục học

Hình thức, hình thức tổ chức dạy học

Quá trình dạy học, phương pháp dạy học

Kỹ năng, năng lực, tiếp cận năng lực

Phát triển năng lực, năng lực sư phạm

Khoa học, Khoa học giáo dục

Kiến tập sư phạm, Thực tập sư phạm

Hoạt động, Câu lạc bộ

Tài liệu học tập, Kết quả học tập

Phương tiện kỹ thuật dạy học

Thực nghiệm, đối chứng

Điểm trung bình, Độ lệch chuẩn, Thứ bậc

Trung học phổ thông

DANH MỤC BẢNG

Bảng 2.1.	Nhận thức của SV về mục đích học tập môn GDH.....	54
Bảng 2.2.	Đánh giá của GV về mục đích học tập môn GDH của SV.....	55
Bảng 2.3.	Tự nhận xét biểu hiện của SV trong giờ học môn GDH	56
Bảng 2.4.	Đánh giá của GV về biểu hiện của SV trong giờ học môn GDH.....	57
Bảng 2.5.	Nhận thức của SV về khái niệm xêmina trong dạy học	58
Bảng 2.6.	Nhận thức của GV về khái niệm xêmina trong dạy học.....	59
Bảng 2.7.	Nhận thức của GV về đặc trưng của xêmina trong dạy học.....	60
Bảng 2.8.	Đánh giá của SV về khả năng PTNL nghề của các HĐ sư phạm.....	62
Bảng 2.9.	Tự đánh giá của SV về NL nghề	63
Bảng 2.10.	Đánh giá của GV về khả năng PTNL nghề khi tổ chức xêmina trong DH	66
Bảng 2.11.	Nhận thức của GV về ý nghĩa của xêmina trong dạy học môn GDH theo TCNL	68
Bảng 2.12.	Nhận thức của SV về ý nghĩa của xêmina trong DH môn GDH theo TCNL	69
Bảng 2.13.	Ý kiến của GV về mục tiêu tổ chức xêmina trong DH môn GDH theo TCNL	73
Bảng 2.14.	Ý kiến của GV và SV về chủ đề xêmina trong DH môn GDH theo TCNL	74
Bảng 2.15.	Đánh giá về HĐ của GV khi tổ chức xêmina trong DH môn GDH theo TCNL	75
Bảng 2.16.	Đánh giá của GV và SV về HĐ của SV khi tham gia xêmina	76
Bảng 2.17.	GV đánh giá về biểu hiện NL của SV khi tham gia xêmina trong DH môn GDH.....	78
Bảng 2.18.	Khó khăn của GV khi tổ chức xêmina trong DH môn GDH theo TCNL	79
Bảng 2.19.	Khó khăn của SV khi tổ chức xêmina trong DH môn GDH theo TCNL	81
Bảng 3.1.	Kế hoạch xêmina trong DH môn GDH theo TCNL	90
Bảng 4.1.	Bảng phân phối tần suất điểm kiểm tra học phần GDH trước TN lần 1 ...	133
Bảng 4.2.	Bảng phân phối tần suất điểm kiểm tra học phần GDH sau TN lần 1 ...	133
Bảng 4.3.	Bảng phân phối tần suất điểm kiểm tra học phần GDH trước TN lần 2 ...	138
Bảng 4.4.	Bảng phân phối tần suất điểm kiểm tra học phần GDH sau TN lần 2	138
Bảng 4.5.	Đánh giá của lớp TN1 - TN2 về hiệu quả của các biện pháp thực nghiệm	143

DANH MỤC BIỂU ĐỒ, SƠ ĐỒ

Biểu đồ 2.1. Đánh giá của GV về mức độ cần thiết của việc tổ chức xêmina	61
Biểu đồ 2.2. Mức độ quan tâm đến NL nghề của SV.....	61
Biểu đồ 2.3. Mức độ quan tâm của GV đến PTNL nghề cho SV	64
Biểu đồ 2.4. Các HTTC DH GV sử dụng để phát triển NL nghề cho SV	65
Biểu đồ 2.5. Đánh giá của SV về vai trò của xêmina đối với việc PTNL.....	67
Biểu đồ 2.6. Mức độ sử dụng hình thức xêmina trong dạy học của GV	71
Biểu đồ 2.7. Đánh giá của SV về mức độ được tham gia xêmina trong DH môn GDH.....	72
Biểu đồ 2.8. Ý kiến của GV và SV về ND - PP đánh giá xêmina.....	77
Biểu đồ 4.1. Kết quả đo lường NL của SV lớp TN1 và ĐC1 trước TN lần 1	134
Biểu đồ 4.2. Kết quả đo lường NL của SV lớp TN1 trước và sau thực nghiệm lần 1	135
Biểu đồ 4.3. Kết quả đo lường NL của SV lớp ĐC1 trước và sau TN lần 1	136
Biểu đồ 4.4. Hứng thú của SV lớp TN1 sau thực nghiệm lần 1	136
Biểu đồ 4.5. Mức độ tham gia các HĐ của SV lớp TN1	137
Biểu đồ 4.6. Kết quả đo lường NL của SV lớp TN2 trước và sau thực nghiệm lần 2	139
Biểu đồ 4.7. Mức độ hứng thú với môn học của SV lớp TN2 sau thực nghiệm	141
Biểu đồ 4.8. Mức độ tham gia các HĐ của SV lớp TN2.....	142
Biểu đồ 4.9. Tổng hợp ý kiến SV lớp TN về hiệu quả của các BP thực nghiệm.....	144
Sơ đồ 3.1. Quy trình tổ chức xêmina trong dạy học môn GDH theo TCNL	97

MỞ ĐẦU

1. LÍ DO CHỌN ĐỀ TÀI

Trong thời đại ngày nay, sự phát triển nhanh chóng của xã hội loài người về mọi mặt, đòi hỏi mỗi người phải thực sự năng động, sáng tạo và có những phẩm chất, năng lực thích hợp. Vì vậy, Bộ GD và ĐT đã xác định là cần tập trung cải tiến giảng dạy và học tập ở các ngành, bậc học, cấp học nhằm phát huy tính chủ động, sáng tạo và năng lực tự học của người học, xem đây là một giải pháp cơ bản để nâng cao chất lượng giáo dục. Chiến lược phát triển giáo dục đến năm 2020 một lần nữa khẳng định: “Tiếp tục đổi mới phương pháp dạy học và đánh giá kết quả học tập, rèn luyện theo hướng phát huy tính tích cực, tự giác, chủ động, sáng tạo và năng lực tự học của người học”.

Đối với các trường đại học sư phạm - nơi đào tạo nguồn nhân lực giáo dục có trình độ cao cho đất nước càng cần thiết phải nâng cao chất lượng cho phù hợp với nhu cầu nhân lực hiện nay. Trong đó, chỉ thị 15 của Bộ GD và ĐT đã nêu rõ: “Đổi mới phương pháp giáo dục và đào tạo trong trường sư phạm nhằm tích cực hoá hoạt động học tập, phát huy tính chủ động, sáng tạo và năng lực tự học, tự nghiên cứu của học sinh, sinh viên”. Vì vậy, ứng dụng các hình thức tổ chức dạy học theo hướng tích cực hoá học tập, phát huy khả năng tự học, tự nghiên cứu của SV trong dạy học đại học nhằm góp phần nâng cao chất lượng chuyên môn và nghiệp vụ của đội ngũ giáo viên tương lai đang là một nỗ lực lớn của các trường sư phạm.

Khi nghiên cứu về các hướng tiếp cận mới trong đào tạo, tiếp cận năng lực là một hướng tiếp cận chú ý đến phát triển khả năng người học theo chuẩn đầu ra nhằm giúp cho quá trình dạy học thực sự đạt hiệu quả. Hướng tiếp cận này nhấn mạnh vai trò của người học với tư cách chủ thể của quá trình nhận thức. DH theo TCNL, mục tiêu học tập của môn học được mô tả thông qua các NL. Kết quả học tập mong muốn được mô tả chi tiết và có thể quan sát, đánh giá được. Tổ chức DH định hướng NL nhằm đảm bảo chất lượng đầu ra của việc dạy học, thực hiện mục tiêu phát triển toàn diện các phẩm chất nhân cách, chú trọng năng lực vận dụng tri thức vào giải quyết các tình huống của cuộc sống và nghề nghiệp.

Xêmina là một trong những hình thức tổ chức dạy học cơ bản ở đại học nhằm phát huy vai trò tích cực, độc lập của SV; đồng thời giúp cho SV bước đầu

tiếp cận với những phương pháp nghiên cứu khoa học để trở thành một cán bộ có trình độ nghiên cứu. Bởi vậy, việc tổ chức xêmina trong DH ở đại học là vô cùng quan trọng, cần thiết và phù hợp với những yêu cầu về đổi mới dạy học hiện nay ở các trường ĐHSP hướng vào phát triển NL cho người học.

Môn GDH là một trong những môn nghiệp vụ góp phần không nhỏ trong quá trình đào tạo sinh viên ngành sư phạm. Thực tế, SV chưa xác định mục tiêu hợp lý, chưa có nhu cầu và hứng thú với môn GDH, chưa có khả năng nghiên cứu và vận dụng sáng tạo tri thức GDH vào thực tiễn. Việc vận dụng tri thức GDH để rèn luyện và nâng cao năng lực nghiệp vụ sư phạm chưa đạt hiệu quả cao. Hiện nay, hầu hết các trường đại học sư phạm đã chuyển sang chương trình đào tạo theo học chế tín chỉ và thường xuyên quan tâm tới việc đổi mới PPDH cũng như việc sử dụng các HTTC DH nhằm bồi dưỡng khả năng tư duy độc lập cho SV. Tổ chức xêmina trong dạy học môn GDH thể hiện những ưu thế nổi bật và phù hợp với dạy học đại học hiện đại nhưng vẫn chưa được GV quan tâm nên chưa phát huy được hiệu quả tích cực của hình thức xêmina là góp phần đào tạo giáo viên, cán bộ khoa học có khả năng nghiên cứu và tự nghiên cứu.

Nghiên cứu về các hình thức tổ chức xêmina ở đại học được đề cập từ khá lâu và đã có những kết quả nhất định về lý luận cũng như thực tiễn. Tuy nhiên, tổ chức xêmina trong dạy học môn GDH ở đại học theo tiếp cận năng lực và các biện pháp tổ chức xêmina theo tiếp cận năng lực để phục vụ cho quá trình dạy học đại học ở các trường sư phạm thì chưa có đề tài nào đề cập đến.

Dựa trên những lý do trên chúng tôi lựa chọn nghiên cứu đề tài: ***“Tổ chức xêmina trong dạy học môn GDH ở đại học theo tiếp cận năng lực”***.

2. MỤC ĐÍCH NGHIÊN CỨU

Nghiên cứu lý luận và thực tiễn tổ chức xêmina trong dạy học môn Giáo dục học, từ đó xác định các biện pháp tổ chức xêmina trong dạy học môn GDH theo tiếp cận năng lực nhằm nâng cao hiệu quả dạy học môn GDH ở đại học, góp phần rèn luyện năng lực nghề cho SV theo chuẩn đầu ra ngành sư phạm.

3. KHÁCH THỂ VÀ ĐỐI TƯỢNG NGHIÊN CỨU

3.1. Khách thể nghiên cứu

Hình thức tổ chức dạy học ở đại học

3.2. Đối tượng nghiên cứu

Biện pháp tổ chức xêmina trong dạy học môn GDH ở đại học theo tiếp cận năng lực.